

Поліська лексика в романі Володимира Дрозда «Листя землі»

У романі-диалогії Володимира Дрозда «Листя землі» проаналізовано лексичні елементи північноукраїнської говірки. Використані автором поліські лексеми систематизовано і прокоментовано з погляду походження. Встановлено, що специфічну поліську лексику складають лексичні діалектизми з прозорою мотивацією, семантичні діалектизми, архаїзми та лексичні запозичення. З'ясовано специфіку використання письменником діалектних елементів та роль діалектизмів у художньому тексті.

Ключові слова: поліська говірка, діалектизм, лексичний діалектизм, семантичний діалектизм, архаїзм, лексичні запозичення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Жоден із північноукраїнських діалектів упродовж XIX ст., а фактично й майже все XX ст. не був системно представлений в українській літературі. У цьому контексті заслуговує на увагу інтерес письменників до поліських говірок, який посилювався, по суті, лише в кінці 80-х рр. XX ст., особливо виразно – від початку 90-х рр. Одним із перших авторів, які почали шукати в північноукраїнській говірці якісно нові художні засоби, став В. Г. Дрозд: 1992 р. надруковано перший, а 2003 р. – другий том роману-диалогії «Листя землі», де діалектолог, фаховий читач, знайде чимало відомостей про мовлення поліщуків Чернігівщини. Належне з'ясування індивідуально-авторської специфіки використання поліських лінгвальних елементів у художніх текстах різних авторів необхідне для визначення тенденцій і закономірностей діалектно-літературної взаємодії загалом та на сучасному етапі розвитку мови і літератури зокрема.

Мета праці – простежити в романі-диалогії В. Г. Дрозда «Листя землі» лексичні елементи східнополіської говірки. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: а) визначити корпус використаних у романі лексичних діалектизмів та з'ясувати їх значення; б) систематизувати говіркові лексеми і прокоментувати їх за походженням; в) простежити

специфіку використання письменником діалектних слів і з'ясувати їх роль у художньому тексті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. У романі-дилогії «Листя землі» В. Г. Дрозд використав великий за обсягом місцевий словник. Із рідної східнополіської говірки він перейняв виразні слов'янські архаїзми, зокрема *вивериця* «білка», що пов'язаний із псл. *věverica [3, с. 342], пор.: *Виверицею сковзував униз* [1, с. 232]; *сівер* «північ», що пов'язаний із псл. *sěverь «т. с.» [7, с. 249], пор.: *Червоні з сівера підходять* [1, с. 627]; *сирин* «обледеніла кірка на снігу», що пов'язаний із псл. *sernь «світло-сірий» [7, с. 219], пор.: *Сніжок смоктала, сирин розбивши* [1, с. 582]; *сябро* «друг; спільник по роботі», що пов'язаний із псл. *sębrь [7, с. 495], пор.: *Будьте щасливі, сябри* [1, с. 264]; *год* «рік», що пов'язаний із псл. *godь «т. с.» [3, с. 544–545], пор.: *Я вже сьомий год саме дуб'є гризу* [1, с. 41]; *клокати* «кричати», пов'язаний зі звуконаслідувальним псл. **klok-* [4, с. 464], пор.: *Серце зболене клокає* [1, с. 672]; *ручий* «охочий, беручкий», що продовжує псл. **roč-* «швидкий» [7, с. 150–151], пор.: *Не дуже йон до роботи ручий* [1, с. 289]; *обчий* «спільний», що пов'язаний із псл. *obytjo «те, що навколо», пор.: *Усе обче буде* [1, с. 329]; *уйма* «величезна кількість», що пов'язаний із псл. *ujьта «збиток, нестача» [8, с. 26], пор.: *Уйма землі, де тепер хати, для землеробства вивільниться* [1, с. 329]; *оратай, ратай* «орач», що пов'язаний із псл. *ortajь [7, с. 29], пор.: *Се свідчу я, Нестор, чії діди й прадіди з роду оратаї* [1, с. 86], *Тепер усі ми робітники, ратаї на землі* [1, с. 174]; *довг* «борг», що пов'язаний із псл. *dьlgь [4, с. 99–100], пор.: *Обікрав мене... за довги твої* [1, с. 143]; *ушула* «пазовий стовп каркасної будівлі», що пов'язаний із псл. *šula «стовп», хоч існує версія про запозичення лит. *šūlas* «т. с.» [8, с. 487], пор.: *І впала матка моя стара між двох ушул* [1, с. 219]; *чолопочок* «маківка», що продовжує псл. *čelorokь [8, с. 340], пор.: *На всю жисть залишився слід од цієї невеселої пригоди на моєму чолопочку* [1, с. 472]; *челядь* «прислуга», що пов'язаний із псл. **čel'adь* [8, с. 293], пор.: *Челядь і кухар вбралися в чистий одяг* [1, с. 166]; *стран'я* «одяг, лахміття», що пов'язаний із псл. діал. **strep-* «щось обтріпане»

[7, с. 433], пор.: *Було у мене страп'я трохи, свого і свекрушиного* [1, с. 442]; *блюсти* «берегти, охороняти», що продовжує псл. **bljusti* «т. с.» [3, с. 214], пор.: *Блюла себе, хоч і вдова, як незайманка* [2, с. 34]; *хахли* «місце, пропущене при косінні», що продовжує псл. **xoxolъ* < **koxolъ* [8, с. 205–206], пор.: *Попустив Мартин коней, щоб скубли хахли край дороги* [1, с. 146] тощо.

Безпосередній зв'язок із давніми основами зберігають діалектизми *вутья* «качєня», пов'язаний із псл. **oty* «качка» [3, с. 440], пор.: *Уляна – удовка, чотири вугли в неї та двоє вутьят у подоли* [1, с. 72]; *студорга* «великий холод», пов'язаний із псл. **studъ*, **studa* «прохолода, свіжість, мороз» [7, с. 456–457], пор.: *І студорга тут страшенна, кості од морозу ломить* [1, с. 223]; *позалєтось* «позаторік», що є дериватом від псл. **lėtось* «найближчого (минулого) року» [5, с. 269], пор.: *Позалєтось у твоїм царстві уже народився той, хто дошки з твоїми парсунами на цвинтарях палитиме* [1, с. 22]; *доблягузкувати* «плести нісенітниці», що продовжує псл. **bleu-* «вивергати з себе» [3, с. 206], пор.: *Бабські язика теперечки доблягузкують* [1, с. 608]; *сукрачче* «нерівності на поверхні землі», що, можливо, пов'язаний із псл. **kъrjakъ* «кущ, корінь» [5, с. 115], пор.: *Віз мій розсипався на дорожньому сукраччі* [1, с. 223]; *хемереча* «лісова хаща», яке за посередництва діал. *мереча* «т. с.», контамінованого із *хмиз*, продовжує псл. **merča* «т. с.» [5, с. 441], пор.: *Там така хемереча понад лугом* [1, с. 147]; *болботати* «белькотати», *бальботати* «т. с.», які пов'язані з псл. **b^olb-* [3, с. 225], пор.: *Людяки бальбочуть* [1, с. 362], *На людяку болбочете* [1, с. 149]; *перекулитися* «перекинутися через голову», що продовжує іє. **keu-* «кривити, згинати, звертати» [5, с. 133]; *нескосирний* «неприхильний», рідко – *скосирний* «прихильний», можливо, похідний від *косорий* «з рогами; рогатий», яке продовжує псл. **kosorъ*, **kosorъ* «серп, ніж, коса» [5, с. 52], пор.: *Зосталася яна саменька, яко перст, у світі великому, до сироти нескосирному* [1, с. 406], *До людяк йон скосирний* [1, с. 278]; *обшмуглений* «стертий», пов'язаний із діал. *шмугляти*, яке продовжує псл. діал. **smuliti*, *smuljati* «робити безрогим; позбавляти вух, хвоста, шерсті», видозмінене під впливом псл. **smugati*

«швидко рухатися» [8, с. 448], пор.: *І кожна п'ядь землі пам'ятала її ноги босі, стернею поколоті, обшмуґлені сухотрав'ям* [2, с. 11]; *глижжє* «грудки землі», мабуть, як і діал. *глизавий, глизький* «глевкий, в'язкий», пов'язаний з псл. *glъzdati [3, с. 524], пор.: *Женемося ми гуртом за тим псом, глижжям кидаємося* [2, с. 70] тощо.

Більшість же власне лексичних діалектизмів – це специфічні поліські лексеми, що в основному мають прозору мотивацію: *парки* «зв'язані до купи два кулики, що використовувалися для покриття будівлі», пов'язане з *пара*, пор.: *Кривлю Остап вивів як на показ: чотирисхилу, спина рівенька, вишита парками* [2, с. 66]; *большак* «найстарший за віком», пов'язане з *більший*, пор.: *Ти – большак між нас* [1, с. 393]; *очоловічитися* «одружитися; вийти заміж», пов'язане з *чоловік*, пор.: *Очоловічився, узявши за себе попову наймичку* [1, с. 373], *Ще я не очоловічилася, ще я у матки рідної жила* [1, с. 554]; *убіж* «бідняк», пов'язане з *убогий*, пор.: *А був у нас у Пакулі Федот Темний, убіж, звичайно* [1, с. 619]; *гризь* «ломота, ревматизм», пов'язане із *гризти*, пор.: *Гризь-гризіца, іди на дубища* [1, с. 325]; *непуть* «негідник», пов'язане з *путь*, пор.: *А калі збрехав, непуть, з живого шкуру зніму* [1, с. 670]; *потяжка* «прибуток», пов'язане з *тягти*, пор.: *Знав, яку і хто потяжку з колективу має* [1, с. 608]; *потяганочка, пацяганка* «чоловічий кожух, покритий матерією», пов'язане з *тягти*, пор.: *І зняли вони з Дарини потяганочку, добренну ще, на хутрі* [1, с. 581], *Кожухок-пацяганка на ньому* [1, с. 567]; *напиначка* «велика вовняна хустка», пов'язане з *напинати*, пор.: *Узяла яна ту напиначку* [1, с. 161]; *топтуха* «різновид снасті, сак», пов'язане з *топтати*, пор.: *Візьми... риби, що я учора топтухою зачерпнула* [1, с. 331]; *рушанне* «ущерб місяця», пов'язане з *рушати*, пор.: *Місяць ще був тільки на рушанні* [1, с. 582]; *дерилюд* «здирник», пов'язане з *дерти, люди*, пор.: *Наш батюшка скупирдяй, дерилюд* [1, с. 619]; *зальотка, завльотка* «дівчина, яка любить гуляти з хлопцями», пов'язане з *залетіти*, пор.: *Завльотку Килину П'явчину узяв* [1, с. 72], *А була у Демида зальотка одна* [1, с. 684]; *гробки* «поминки», пов'язане з *гріб*, пор.: *Калі гробки в селі, підводами йому у двір калачі та буханки з могилок возили* [1, с. 619];

крутьолний «меткий», пов'язане з *крутити*, пор.: *Кріпко крутьолний йон був* [1, с. 577]; *пуднавеска* «повітка», пов'язане з *висіти*, пор.: *У пуднавесці обода на колесо одягали* [1, с. 577]; *толешній* «торішній», пов'язане з *то лето «той (минулий) рік», пор.: *На картоплину гнилу, толешню... дивилися як на сонейко* [1, с. 604]; *кулидка* «буханка хліба», *кулидочка* «невелика буханка», можливо, пов'язане з *колода*, пор.: *Приніс кусень сала, кулидку хліба, кислих огірків* [2, с. 414], *Дозвольте йому узять хоч кулидочку хліба* [1, с. 279]; *поруха* «знищення (?)», пов'язане з *рух, рушити*, пор.: *Змій огнедихий над землею літатиме і буде поруха на все живе* [1, с. 340]; *тапіло* «трясовина», пов'язане з *топити*, пор.: *Закрутив головою, аж тапіло збрижилось* [1, с. 209]; *запатилок* «панчоха», *мабуть*, пов'язане з *тил*, пор.: *Мамо, розв'язуй запатилок... та діставай скарби свої* [1, с. 337]; *пішкувати, спішкувати* «іти, ходити», *попішкувати* «піти», *пропішкувати* «пройти», пов'язане з *пішки*, пор.: *Я пішкую нашими полями під виспіву жайворонків* [1, с. 157], *Спішкували чоловіки до церкви* [1, с. 75], *І попішкував Нестор вздовж залізниці* [1, с. 46], *З етапом пропішкував Нестор до Києва* [1, с. 47]; *тепличина* «вирій», пов'язане з *теплий, тепло*, пор.: *З тепличини летіли журавлі* [1, с. 37]; *носодрал* «пихата людина, чванько», пов'язане з *ніс, дерти*, пор.: *Для такого, як ти, носодрала, колішня плуга у гурті знайдеться* [1, с. 331]; *майовать, маювать* «гуляти; бути неодруженим», «вигадувати, обманювати», «світити, сліпити (?)», *мабуть*, пов'язане з *маяти*, пор.: *Буду женити тебе, Устиме, своєї осені, досить табе майовать* [1, с. 258], *Маладьонка уміла маювать і виплітатъ химороди* [1, с. 149], *Сонечко так маювало, так маювало* [1, с. 646]; *засльозаний* «заплаканий», пов'язане зі *сльоза*, пор.: *Його очі, засльозані, сумні, пам'ятатиму* [2, с. 70]; *лупавки* «очі», пов'язане з *лупати*, пор.: *Вовчі лупавки у яго осталися* [1, с. 84]; *притьопаний* «несповна розуму», пов'язане з *тьопнути* «вдарити», пор.: *Дак і пан Опанас був мужик ладний, хоч і притьопаний* [1, с. 149]; *чавунка* «вузькоколійна залізниця», пов'язане з *чавун*, пор.: *Чавунка везла Нестора цілу ніч* [1, с. 46]; *другодення* «наступний день», *другодні* «наступного дня», пов'язане з *другий, день*, пор.: *На другодення налетів з поля вітер* [1, с. 229], *Се було калі б не у*

вівторок, другодні после Спаса [1, с. 164]; *невихажалка* «незаміжня дівчина», пов'язане з *невиходити*, пор.: *Дак то усе ви, баби, молодайки та дєвки-невихажалки, од завидьок* [1, с. 165]; *нежонач* «неодружений парубок», пов'язане з *нежонатий*, пор.: *Ти в нежоначах досюль* [1, с. 67]; *лапотник* «обірванець», пов'язане з *лапоть*, пор.: *Сьгодні він – голова, а завтра – лапотник останній* [2, с. 361]; *доброхот* «доброзичливець (?)», пов'язане з *добрий, хотіти*, пор.: *Доброхоти підкажуть властям, де мій курінь* [2, с. 420]; *затирашка* «страва, що готується з рідкого тіста, яке набирається ложкою й опускається в окріп», пов'язане з *затирати*, пор.: *Напоїла я хлоп'я затирашкою тою* [2, с. 429]; *прогорниця* «частина жорен», пов'язане із *прогортати*, пор.: *Невидимий хтось замість зерен у прогорницю ківшем людяк бідолашних силе* [2, с. 259]; *ляя* «злива», пов'язане з *лити*, пор.: *Доці лили і лили леєю непроглядною* [1, с. 447]; *некось* «некошена трава», пов'язане з *не косити*, пор.: *Тамочки, округ болота, некось така височенна була* [1, с. 496]; *підстелюха* «жінка легкої поведінки», пов'язане з *підстелити*, *трав'янка* «т. с.», пов'язане з *трава, трав'яний*, пор.: *І вже на тую злидоту, на тую підстелюху, на тую трав'янку Оксану і оком не веде* [1, с. 258]; *колодки* «вечорниці», пов'язане з *колода*, пор.: *Ми ж із нею на колодках разом гуляли* [1, с. 164]; *одмолодь* «стан людини, коли виглядає молодшою», «молодий ліс», пов'язане з *молодий*, пор.: *Ледве упізнав її, пайшла, пайшла в одмолодь очевидьки* [1, с. 164], *Я в одмолоді під Страхоліссям збирав гриби* [1, с. 164]; *погородній* «селянин, у якого не було польової землі, а лише город», пов'язане з *город, городній*, пор.: *Був Гаврило із погородніх, латки землі, окрім грядки біля хати, не мав* [1, с. 206] та ін.

У деяких випадках мотивацію затемнюють різнотипні фонетичні модифікації, які відбулися в структурі слова, зокрема через деетимологізацію: *голощок, олощок* «ожеледь; лід, оголений від снігу», очевидно, «результат фонетичної видозміни первісного *голишок*, пов'язаного з *голий* [*голиш* < лід >] з пізнішим зближенням кінцевого *-шок* зі словом *щока*» [3, с. 555], пор. у контексті: *Морозцем по голощоку земельку вхопило* [1, с. 567], *І ми, хлапаки, з*

теплого череня та по струп'ю мерзлому, по олоцюку босоніж до церкви [1, с. 299]; маторженик «печиво з домішкою лободи», очевидно, складне утворення з основ мак, ржаний «житній», тобто результат модифікації *макоржаник [5, с. 367], пор.: З лободи та висівок маторженики пекли [1, с. 604]; захло «згин дороги», очевидно, пов'язане з діал. кло «кут, ребро, грань, виступ у предмета», ікло [4, с. 226], пор.: І доїхали яни до захла, так у нас старі люди поворот дороги називають [1, с. 280] тощо.

Окремі використані В. Г. Дроздом специфічні лексеми можна кваліфікувати як семантичні діалектизми, як-от: спина «верх даху», пор.: Кривлю Остап вивів як на показ: чотирисхилу, спина рівенька [2, с. 66]; могилки «кладовище», пор.: Прийдуть інгуші – нікого не помилують, і не буде Горіхової землі в Пакулі, а будуть могилки [1, с. 302]; день «міра земельної площі, близько 1 га», пор.: Даю я табе дванадцять днів поля [1, с. 306]; важна «вагітна», пор.: Я удова, без мужа, а важна, дитя ношу [1, с. 183]; плаха «шматок розколотої навпіл деревини, колоди; брус», пор.: Дубових плах не вистачило, добудовували в закидь, між ушул [1, с. 66]; накидка «знаряддя для лову риби», пор.: Риба сама до нього у волочок, та в ятір, та в накидку іде [1, с. 62]; верикувати «викладати верх стіжка», пор.: Я на стогу сіна верикую [1, с. 220].

На сторінках роману трапляються типові для поліського мовлення полонізми: бутелька «пляшка», пов'язане з пол. *butelka* «т. с.» [3, с. 308], пор.: Діставав він із закутку бутельку із сивухою [2, с. 361]; люстро «дзеркало», яке продовжує пол. *lustrum* «т. с.» [5, с. 328], пор.: Прилаштувала люстро [1, с. 73]; слаква «сльота», яке продовжує пол. діал. *ślakwa* «т. с.» [7, с. 295], пор.: І повіялася слаква несусвітня, дощем холодним мочило нас [1, с. 221]; кодло «рід (нейтральна назва)», яке вважають видозміною пол. *godło* «умовний знак, символ», пор.: Кодло моє од віку в Пакулі, правда твоя [1, с. 39]; гильготати «лоскотати», що, припускають, пов'язане з пол. *giełgotać* «белькотіти», діал. *giełkać się* «розважатися» [3, с. 491], пор.: Не гильготала вона [1, с. 304]; потарганити «потягнути, повезти», затарганити «затягнути, завезти»,

притарганити «притягти», що пов'язані з пол. *targać* «смикати, тягти, рвати» [7, с. 522], пор.: *Посадять тебе у тюрму, потарганять у краї сибірські* [1, с. 216], *Нас трьох, як дітей репресованих, – затарганили під Брест* [1, с. 493], *Були такі, що й кулемети притарганили* [1, с. 382]; *нараяти* «порадити», що пов'язане з пол. *raić* «радити» [8, с. 35], також похідне *нараятий* «якому порадили», пор.: *І нараяли йому людяки ніти опівночі на Вишневу гору* [1, с. 141], *А наавтра кличе його пан Опанас, нараятий Уляною Несторкою* [1, с. 207]; *підгейстер* «деталь воза», що пов'язане з пол. діал. *podgierty* «т с.» [6, с. 390], пор.: *Вовк слідом біг, прип'ятий до підгейстра* [1, с. 146].

В. Г. Дрозд, порівняно з іншими письменниками-вихідцями з Полісся, використав суттєво менше запозичень із російської мови: *вушлий* «хитрий, кмітливий, спритний», що продовжує рос. *ушлый* «т. с.» [8, с. 58], пор.: *Кровинку нашу смоктатимуть, бо вушли од роду* [2, с. 408]; *одчебучити* «виробити, вибудувати», що засвідчує переосмислення рос. *отчебучить* «сказати дурницю» [3, с. 395], пор.: *Такі хороми одчебучив* [1, с. 149]; також *конєшно* «звичайно» [1, с. 351], *ружжю* «гвинтівка» [1, с. 232], *вскорі* «невдовзі» [2, с. 70], *плотник* «тесляр» [2, с. 180], *плотницький* «теслярський» [2, с. 15], *мечтать* «мріяти» [2, с. 67], *нонішній* «теперішній» [2, с. 68], *больниця* «лікарня» [1, с. 419], *чулка* «панчоха» [1, с. 468], *пойнять* «зрозуміти» [1, с. 474], *пошти* «майже» [1, с. 498] та ін.

Старослов'янізмами в українській мові визнано лексеми *супружниця* «дружина», *супружество* «шлюб» [7, с. 478], пор.: *Зосталися ми удвох з супружницею мою дорогою* [1, с. 620], *Благословив ти супружество наше* [1, с. 620–621]; *вредний* «поганий», *повредіться* «зіпсуватися» [8, с. 42], пор.: *Не вредний комендант був, не* [2, с. 449], *Дивувалася я з того, думала – йому в голові повреділося* [1, с. 72]; *врем'я* «час» [3, с. 432–433], пор.: *Буває врем'я... коли уранні – уже смурніє на вечір* [1, с. 507].

В. Г. Дрозд маніфестував деякі запозичення з неслов'янських мов: *шиндрити* «обшукувати», що, мабуть, пов'язане з нім. *schinden* «лупити, чистити» [8, с. 416], пор.: *По хатах ми шиндрили, усе перевертали* [1, с. 639];

маштарка «комірчина для збруї», яке через пол. *masztarnia* «стайня» пов'язане з нім. *Ma(h)rstal* «т. с.» [5, с. 425], пор.: *Ковзнула з клуні до маштарки, комірчини в стайні, де збруя кінська* [1, с. 263]; *могозей* «комора», що через рос. діал. *магазей* «т. с.» пов'язане з гол. *magazijn* «склад» [5, с. 351], пор.: *А в могозях Мартинових хлібець був* [1, с. 598]; *бакай* «глибока яма», яке пов'язане з крим.-тат., тур. *bok* «кал, гній, бруд» [3, с. 119], пор.: *Згряя котів крилатих шуганула в бакай* [1, с. 697]; *мажара* «віз», *мажа* «т. с.», що пов'язане з крим.-тат. *мацар* «т. с.» [5, с. 358], пор.: *Запряг я конячку у мажару* [1, с. 609], *Мажа батькова зосталася* [1, с. 143]; *чекмень*, *чекмель* «довгий суконний каптан», що пов'язане з крим.-тат. *çäktän* «верхній одяг», тур. *çekten* «т. с.» [8, с. 292], пор.: *На бричці він сидів, залізом кований, у шапці-кубанці і в чорнім чекмені наопаи* [1, с. 430], *А завтрашки налетіло з Мрина жандарів, ой налетіло, усі в чекмелях синіх* [1, с. 100]; *бахур* «розпусник», що пов'язане з гебр. *bāxūr* «юнак» [3, с. 153], пор.: *Подушкою старого бахура задушила* [1, с. 58]; *борах* «коханець», пов'язане із власним ім'ям *Барух*, *Борух* гебрейського походження, пор.: *Се йон на тебе око поклав, у борахи набивається* [1, с. 160]; *горувати* «тяжко без відпочинку працювати», похідне від запозиченого з давньоісландської мови **гарь* чи **гарь* «данина; взяття в неволю» [3, с. 476–477], пор.: *Я над полоттям саме горувала* [1, с. 79]. Дієслово *вкнапитися* «встрянути (?)», пор.: *Вкнапився Нестірко у боріння з Богом* [2, с. 123], можливо, пов'язане з нім. *Knarre* «юнак; наймит; паж; підмайстер» [4, с. 472–473].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В. Г. Дрозд у романі «Листя землі» використав великий за обсягом місцевий словник, зокрема поліські локалізми, які в основному мають прозору мотивацію, семантичні діалектизми, виразні архаїзми праслов'янського походження, лексичні запозичення з польської, німецької, румунської, турецької, кримськотатарської, угорської, гебрейської мов. Використано суттєво менше, ніж в інших письменників-поліщуків, запозичень із російської мови.

Говіркові елементи В. Г. Дрозд використовує в зазвичай дуже розлогіх розповідях та спогадах персонажів (традиційних діалогів на сторінках роману, по суті, нема). Авторська мова орієнтована на літературний стандарт, хоча в ній також трапляються діалектизми, переважно лексичні. Це явище виправдане з огляду на бажання автора максимально точно і достовірно відобразити місцевий мовний колорит, специфіку рельєфу, побуту і господарювання, забезпечити мовну експресивність.

На жаль, у романі рідко прокоментовано значення діалектизмів. Частину таких слів фіксують спеціальні праці, проте читачеві зручніше було б сприймати текст, якби сам автор подавав значення всіх діалектних лексем, наприклад, у посторінкових виносках.

Перспективи дослідження вбачаємо в потребі глибшого аналізу лексичних діалектизмів як стилістичної категорії.

Умовні скорочення: гебр. – гебрейський, гол. – голландський, діал. – діалектний, іє. – індоєвропейський, крим.-тат. – кримськотатарський, лит. – литовський, нім. – німецький, пол. – польський, псл. – праслов'янський, рос. – російський, т. с. – те саме (значення), тур. – турецький.

Джерела та література

1. Дрозд В. Г. Листя землі : [роман] : у двох кн. / Володимир Григорович Дрозд. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – Кн. 1. – 703 с.
2. Дрозд В. Г. Листя землі : [роман] : у двох кн. / [упоряд. І. В. Жиленко] / Володимир Григорович Дрозд. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – Кн. 2. – 622 с.
3. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 1. – 631 с.
4. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1985. – Т. 2. – 570 с.
5. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1989. – Т. 3. – 552 с.
6. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 2003. – Т. 4. – 653 с.

7.Етимологічний словник української мови : у 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 2006. – Т. 5. – 703 с.

8.Етимологічний словник української мови : у 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 2012. – Т. 6. – 566 с.

**Андрей Яворский. Полесская лексика
в романе Владимира Дрозда «Листья земли»**

В романе Владимира Дрозда «Листья земли» анализируются лексические элементы североукраинских говоров. Полесские лексемы, использованные писателем, систематизированы и прокомментированы с точки зрения их происхождения. Специфическая лексика включает в себя лексические диалектизмы с прозрачной мотивацией, семантические диалектизмы, архаизмы и лексические заимствования. Прослежены особенности использования автором элементов полесского говора и функции диалектных слов в художественном языке. Диалектные элементы В. Г. Дрозд применяет в очень длинных рассказах и воспоминаниях персонажей (традиционные диалоги в романе фактически отсутствуют). Язык автора ориентирован на литературный стандарт, но также включает в себя лексические диалектизмы. Писатель, используя специфическую лексику, точно и достоверно отражает местный языковой колорит, особенности рельефа, быта и ведения хозяйства.

***Ключевые слова:** полесский говор, диалектизм, лексический диалектизм, семантический диалектизм, архаизм, лексические заимствования.*

**Andriy Yavorskiy. Polissyan Vocabulary
in the Novel by Volodymyr Drozd “Leaves of the Land”**

Lexical elements of North-Ukrainian dialect in the novel by Volodymyr Drozd “Leaves of the Land” are analyzed. Polissyan lexemes used by writer are systematized and commented in terms of their origin. Specific lexicon includes lexical dialecticisms with transparent motivation, semantical dialecticisms, archaisms and lexical borrowing. The specificity of use of the Polissyan patois elements by the author and the function of the dialectal words in the artistic language are indicated. Elements of dialects V. Drozd uses in very lengthy stories and memories characters (traditional dialogues in the novel, in fact, are absent). Author's speech is focused on literary standard, but it also includes lexical dialecticisms. The writer accurately and fairly reflected the local flavor of the language, topography, mode of life and menage.

***Key words:** Polissyan dialect, dialecticism, lexical dialecticism, semantical dialecticism, archaism, lexical borrowing.*